

Casgliad Allweddol 1: Mae gormod o bobl sy'n byw mewn cartrefi gofal yn cael eu sefydliadu yn gyflym. Mae eu hunaniaeth a'u hunigoliaeth yn gwanio'n gyflym ac mae ganddynt ddiffyg dewis a rheolaeth ar eu bywydau.

Polisi Llywodraeth Cymru a meysydd deddfwriaethol: Ddeddf Fframwaith Canlyniadau Cenedlaethol ar gyfer y Gwasanaethau Cyhoeddus a Lles (Cymru) 2014, Datganiad Hawliau Pobl Hŷn, Fframwaith ar gyfer Cyflawni Gofal Iechyd a Chymdeithasol Integredig i Bobl Hŷn ag Anghenion Cymhleth, Asesu Integredig, Trefniadau Cynllunio ac Adolygu ar gyfer Pobl Hŷn.

Camau Gofynnol	Canlyniad	Effaith peidio â gweithredu	Gan bwy / Erbyn pryd
<p>1.1 Dylid datblygu a gweithredu dull cenedlaethol o gynllunio gofal mewn cartrefi gofal o gwmpas Cymru. Mae'n rhaid i hyn gefnogi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cyfranogiad llwyr y person hŷn er mwyn sicrhau bod ganddo lais effeithiol, yn cynnwys cefnogaeth eirioli pan fo angen hynny. Gall hyn gynnwys eiriolaeth annibynnol neu eiriolaeth o dan y Ddeddf Galluedd Meddyliol. • Sicrhau bod hanes personol, diddordebau cymdeithasol a diwylliannol, gwaith, cyflawniadau, hoffterau, anhoffterau a dyheadau'r unigolyn yn cael eu deall a'u hadlewyrchu yn ei fywyd yn y dyfodol. Mae'n rhaid i hyn gynnwys anghenion diwylliannol ac ieithyddol pob person hŷn, yn 	<p>Pobl hŷn yn derbyn gwybodaeth, cyngor a chefnogaeth ymarferol ac emosiynol er mwyn iddynt setlo'n eu cartref newydd cyn gynted â bod y penderfyniad i symud i gartref gofal yn cael ei wneud (Cam 1.1, 1.2).</p> <p>Anghenion corfforol, emosiynol a chyfathrebu pobl hŷn yn cael eu deall yn iawn, yn ogystal â'r materion sydd bwysicaf iddynt, a bod y rhain yn cael eu hadlewyrchu yn y gwasanaethau, cefnogaeth a'r gofal maent yn ei dderbyn.</p> <p>Pobl hŷn â rheolaeth wirioneddol ar eu bywydau bob dydd ac yn gwneud dewisiadau, ac yn gallu</p>	<p>Nid yw pobl hŷn yn gallu setlo yn eu cartrefi newydd, ac mae hyn yn effeithio'n niweidiol ar eu hiechyd a'u lles.</p> <p>Nid yw anghenion, dymuniadau a dyheadau unigol pobl hŷn yn cael eu cydnabod na'u deall, ac o ganlyniad mae'r gallu i wneud y pethau sy'n bwysig iddynt y cael ei danseilio, yn ogystal â'u hansawdd bywyd a'u lles meddyliol.</p> <p>Nid yw pobl hŷn yn gallu cyfathrebu'n effeithiol, ac mae hyn yn arwain at fwy o risg o arwahanrwydd, neilltuo ac esgeulustod emosiynol.</p> <p>Mae pobl hŷn yn colli'r hawl i benderfynu drostynt eu hunain,</p>	<p>Llywodraeth Cymru</p> <p>Tachwedd 2015</p>

<p>cynnwys pobl hŷn sy'n Lesbiaidd, Hoyw, Ddeurywiol a Thrawsrywiol, Pobl Dduon a Lleiafrifoedd Ethnig a rhai sy'n arddel ffydd neu nad ydynt yn arddel ffydd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cefnogaeth pontio ar ôl penderfynu symud i gartref gofal er mwyn sicrhau bod y broses o gynllunio gofal yn cychwyn cyn symud i gartref gofal. • Bodloni anghenion emosiynol pobl hŷn er mwyn sicrhau eu bod yn teimlo'n ddiogel, eu bod yn annwyl i rywun, eu bod yn cael eu gwerthfawrogi, ac yn derbyn gofal. • Bodloni anghenion cyfathrebu pobl sy'n byw â dementia a/neu sy'n colli defnydd o synhwyrau. • Anghenion siaradwyr Cymraeg a'r rhai nad ydynt yn siarad Saesneg fel iaith gyntaf. • Hawliau i ofal iechyd ac asesu ar gyfer gwasanaethau gofal iechyd ac atgyfeirio at y gwasanaethau hynny. • Hawliau'r unigolyn yn erbyn rheoli risg.	<p>gwneud y pethau sy'n bwysig iddynt, yn cynnwys cadw mewn cysylltiad â ffrindiau a theulu a'u cymuned leol.</p>	<p>ei hannibyniaeth ac i reoli eu bywydau bob dydd.</p>	
---	---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> • Asesu amlddisgyblaethol (ar draws Byrddau Iechyd, Awdurdodau Lleol ac yn cynnwys sefydliadau'r trydydd sector) ac asesu clinigol arbenigol. <p>Dylai'r canllawiau yma gael eu halinio'n amlwg â'r Fframwaith Canlyniadau Cenedlaethol, sy'n sylfaen i Ddeddf Gwasanaethu Cyhoeddus a Lles (Cymru) 2014.</p> <p>Dylid adrodd yn ôl yn flynyddol ar gynlluniau ansawdd gofal a chynllunio gofal yn erbyn y canllawiau cenedlaethol ac yn erbyn canlyniadau'r Fframwaith Canlyniadau Cenedlaethol (gweler cam 6.10).</p>			
<p>1.2 Mae'r holl bobl hŷn, neu eu heiriolwyr, yn derbyn 'Pecyn Croeso' safonol wrth gyrraedd cartref gofal sy'n nodi sut y bydd Rheolwr y Cartref Gofal yn sicrhau y bydd eu hanghenion yn cael eu bodloni, eu hawliau'n cael eu parchu a'u bod yn cael yr ansawdd bywyd gorau posibl. Bydd y Pecyn Croeso yn cyfeirio'n benodol at:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sut fydd rheolwr y cartref gofal yn cefnogi'r preswilydd wrth iddo symud i'w gartref newydd. 	<p>Pobl hŷn yn ymwybodol o'u hawliau a beth i'w ddisgwyl mewn cartref gofal.</p> <p>Pobl hŷn yn gwybod yn iawn sut y gallant leisio pryderon a derbyn cymorth i wneud hynny.</p>	<p>Nid yw pobl hŷn yn ymwybodol o'r gefnogaeth y dylid fod ar gael iddynt wrth iddynt symud i'w cartref newydd, a gall hyn arwain at ddisgwyliadau isel a diffyg atebolrwydd ar ran darparwyr.</p> <p>Mae yna risg i bobl hŷn ddioddef esgeulustod a chamdriniaeth oherwydd nad ydynt yn ymwybodol ynghylch pwy y dylent siarad â hwy petaent angen cymorth wrth</p>	<p>Llywodraeth Cymru a Darparwyr Cartrefi Gofal Mawrth 2016</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Gwybodaeth safonol am eu hawliau dynol yn unol â Datganiad o Hawliau Pobl Hŷn Cymru.* • Datganiad o Hawliau i dderbyn cefnogaeth gofal iechyd.* • Cefnogaeth i gynnal annibyniaeth, ymataliaeth, symudedd a lles corfforol ac emosiynol. • Sicrhau bod eu hanghenion cyfathrebu'n cael eu bodloni, yn cynnwys pobl sy'n colli defnydd o synhwyrâu. • Cynnal cyfeillgarwch a chyswllt cymdeithasol. • Cefnogaeth i'w help i gynnal eu hannibyniaeth ac i barhau i allu gwneud y pethau sy'n bwysig iddynt. • Datblygu a chynnal y gofal a roddir iddo a'r cynllun cefnogaeth, a beth fydd yn gynwysedig ynddo.* • Sicrhau diwylliant o urddas a pharch a dewis a rheolaeth ar fywyd bob dydd. • Sgiliau a hyfforddiant staff.		<p>gwyno neu petaent angen sefyll dros eu hawliau.</p> <p>Mae yna risg na fydd pobl hŷn yn derbyn yr hyn sy'n ddyledus iddynt, a gall hyn arwain at danseilio eu hiechyd, lles ac ansawdd bywyd.</p>	
--	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Eu hawl i dderbyn eiriolaeth annibynnol a sut i leisio pryderon.* <p>(Dylai'r meysydd a nodir gyda * fod mewn fformat safonol er mwyn sicrhau cysondeb ar draws Cymru)</p>			
<p>1.3 Dylai cefnogaeth ymataliaeth arbenigol fod ar gael i bob cartref gofal er mwyn cefnogi arferion gorau o ran gofal ymataliaeth, a hynny'n seiliedig ar ganllawiau cenedlaethol eglur o ran defnyddio cymhorthion ymataliaeth ac urddas.</p>	<p>Pobl hŷn yn cael cefnogaeth i gynnal eu hymataliad a'u defnydd annibynnol o'r toiled ac yn derbyn preifatrwydd, urddas a pharch bob amser (Cam 1.1, 1.3, 1.5).</p>	<p>Mae pobl hŷn yn ddiangen yn dechrau dioddef ag anymataliaeth ac mae eu hurddas yn cael ei danseilio'n sylweddol.</p>	<p>Llywodraeth Cymru Canllawiau Ebrill 2015 Byrddau Iechyd Gweithredu Rhagfyr 2015</p>
<p>1.4 Dylid datblygu a gweithredu canllawiau arferion da cenedlaethol mewn perthynas ag amseroedd bwyta a'r profiad o fwyta, yn cynnwys ar gyfer y rhai sy'n byw â dementia.</p>	<p>Mae amser bwyd yn brofiad cymdeithasol ac urddasol, a phobl hŷn yn derbyn dewis ac amrywiaeth gwirioneddol, o ran beth maent yn ei fwyta a phryd maent yn bwyta (Cam 1.1, 1.4).</p>	<p>Nid yw pobl hŷn yn mwynhau amseroedd bwyta, mae yna fwy o risg iddynt ddioddef â diffyg maeth ac afiechyd o ganlyniad i ddiffyg cefnogaeth yn ystod amseroedd bwyta ac iddynt golli rhyngweithio cymdeithasol ystyrlon a phwysig.</p> <p>Mae urddas pobl hŷn yn cael ei danseilio'n sylweddol.</p>	<p>Llywodraeth Cymru Ebrill 2015</p>
<p>1.5 Dylid datblygu a chyhoeddi rhestr benodol o 'ddigwyddiadau byth bythoedd' sy'n amlinellu'n eglur beth</p>	<p>Pobl hŷn yn cael eu trin ag urddas a pharch ac ni ddefnyddir iaith sy'n eu</p>	<p>Mae arferion annerbyniol yn parhau ac nid oes neb yn ei herio.</p>	<p>AGGCC Mawrth 2015</p>

<p>yw'r arferion y dylid rhoi terfyn arnynt yn syth. Dylai'r rhestr gynnwys y defnydd o iaith, gofal personol a hylendid, a thorri hawliau dynol.</p>	<p>hamharchu a hynny'n cael ei ystyried fel math o gam-drin (Cam 1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 4.6).</p>		
<p>1.6 Cynigir eiriolaeth annibynnol i bobl hŷn o dan yr amgylchiadau canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pan fo pobl hŷn mewn perygl, neu yn dioddef camdriniaeth gorfforol, emosiynol, ariannol neu rhywiol. • lle mae cartref gofal yn cau neu person hŷn yn symud oherwydd bod eu hanghenion gofal wedi newid. • pan fo person hŷn angen cymorth i'w helpu i adael yr ysbyty. <p>Yn achos y rhai sydd â chapasiti anwadal neu anawsterau cyfathrebu, dylai hwn fod yn eiriolaeth na chyfarwyddir.</p> <p>Pan fo pryderon cynyddol ynglŷn â chartref gofal, mae'n rhaid i breswylwyr gael mynediad i eiriolaeth na chyfarwyddir.</p>	<p>Pobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal sy'n cau, yn ogystal â phobl hŷn sydd mewn perygl o ddioddef camdriniaeth gorfforol, emosiynol, rhywiol neu ariannol, yn cael mynediad i eiriolaeth annibynnol neu eiriolaeth na chyfarwyddir.</p>	<p>Nid yw pobl hŷn yn gallu sicrhau eu hawliau i gael rhywun i ddelio â'u pryderon, sy'n golygu bod yna fwy o risg iddynt ddioddef niwed.</p> <p>Mwy o risg o fod yn destun adolygiadau o arferion yn ymwneud ag oedolion ac ymgyfreitha sifil.</p>	<p>Awdurdodau Lleol a Darparwyr Cartref Gofal a Byrddau Iechyd Ebrill 2015</p>

Casgliad Allweddol 2: Yn rhy aml, ystyrir bod cartrefi gofal yn llefydd o ddirywiad anadferadwy ac mae gormod o bobl hŷn yn methu cael mynediad i wasanaethau a chefnogaeth arbenigol fyddai'n eu helpu i gael yr ansawdd bywyd gorau.

Polisi Llywodraeth Cymru a meysydd deddfwriaethol: Deddf Gwasanaethau Cyhoeddus a Lles (Cymru) a Fframwaith Canlyniadau Cenedlaethol, Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy: Fframwaith Gweithredu, Law yn Llaw at Iechyd - Cynllun Cyflawni ar gyfer Strôc 2012-16.

Camau Gofynnol	Canlyniad	Effaith peidio â gweithredu	Gan bwy / Erbyn pryd
<p>2.1 Datblygu a gweithredu Cynllun Cenedlaethol ar gyfer hyrwyddo iechyd corfforol a lles meddyliol a gwelliannau mewn cartrefi iechyd. Mae hyn yn cyfuno blaenoriaethau iechyd ehangach, yn ogystal â ffactorau risg penodol sy'n gysylltiedig â chartrefi gofal, megis unigrwydd ac arwahanrwydd, cwmpïadau, iselder, colli dehurwydd corfforol a symudedd.</p>	<p>Pobl hŷn yn elwa o ddull cenedlaethol a systematig o hyrwyddo iechyd sy'n eu galluogi i gynnal a gwella eu hiechyd corfforol a lles meddyliol.</p>	<p>Mae mwy o risg i bobl hŷn ddiodeff cwmpïadau neu afiechyd.</p> <p>Bydd iechyd corfforol a meddyliol pobl hŷn yn dirywio yn gyflymach nag sydd angen iddo, ac maent angen gofal arbenigol yn gynharach.</p> <p>Cynnydd mewn llwyth a phwysau gwaith gweithlu cartrefi gofal.</p> <p>Cynnydd mewn atgyfeirio i wasanaethau'r GIG, yn ogystal ag arosiadau hirach mewn ysbytai i bobl hŷn.</p>	<p>Llywodraeth Cymru</p> <p>Mawrth 2016</p>
<p>2.2 Mae gan bobl hŷn fynediad i wasanaethau arbenigol a, phan fo hynny'n briodol, i ofal amlddisgyblaethol a ddyluniwyd i gefnogi adsefydlu yn dilyn cyfnod o afiechyd.</p>	<p>Pobl hŷn yn derbyn cefnogaeth lawn, yn dilyn cyfnod o salwch difrifol, er enghraifft yn dilyn cwmp, neu strôc, er mwy eu galluogi i wneud y mwyaf o'u</p>	<p>Mae pobl hŷn yn diodeff â llai o symudedd, mwy o eiddilwch a cholli annibyniaeth, a mwy o risg, o ganlyniad i ddiffyg symudedd, o ddiodeff problemau iechyd sylweddol,</p>	<p>Byrddau Iechyd ac Awdurdodau Lleol mewn partneriaeth</p>

	hannibyniaeth a'u hansawdd bywyd.	megis doluriau pwysau, niwmonia a dirywiad o ran iechyd meddwl.	Gorffennaf 2015
<p>2.3 Datblygu a gweithredu Rhaglen Atal Cwypmiadau Cenedlaethol ar gyfer cartrefi gofal. Dylai hyn gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Galluogi pobl i aros yn actif mewn ffordd ddiogel • Uwchraddio sgiliau holl staff cartrefi gofal o ran deall a lleihau'r ffactorau risg sy'n gysylltiedig â chwypmiadau. • Cydbwyso rheoli risg a'r cysyniad o ansawdd bywyd a hawliau dynol pobl hŷn, er mwyn sicrhau nad yw camau atal risg a gymerir gan staff yn arwain at ofal cyfyngol. <p>Adrodd yn flynyddol am gwypmiadau mewn cartrefi gofal (gweler cam 6.8).</p>	Y risg o bobl hŷn yn cwmpo yn cael ei leihau, heb danseilio eu hawl i ddewis a rheoli eu bywydau a'u gallu i wneud y pethau sy'n bwysig iddynt.	<p>Mae yna fwy o risg i gwypmiadau arwain at bobl hŷn yn dioddef â llai o symudedd, mwy o eiddilwch a cholli annibyniaeth, a mwy o risg, o ganlyniad i ddiffyg symudedd, o ddioddef problemau iechyd sylweddol, megis doluriau pwysau, niwmonia a dirywiad o ran iechyd meddwl.</p> <p>Effaith ariannol sylweddol ar y GIG oherwydd cynnydd mewn derbyniadau.</p>	Llywodraeth Cymru Tachwedd 2015
2.4 Datblygu a chyhoeddi canllawiau arferion gorau cenedlaethol ynghylch amgylchedd y cartref gofal a chymhorthion ar gyfer bywyd bob dydd, megis dolenni sain a rheoli sŵn, y dylai pob cartref newydd a chartrefi a adnewyddir gydymffurfio â hwy. Dylai'r canllawiau hyn hefyd gynnwys mân newidiadau gorfodol y gellir eu gwneud i gartrefi gofal a mannau awyr	Mae amgylchedd pob cartref gofal yn hygyrch y tu allan a'r tu mewn, ac yn gefnogol i ddementia a cholli defnydd o synhwyrau.	<p>Nid yw pobl hŷn yn gallu symud o gwmpas y cartref gofal yn ddiogel ac yn annibynnol na gwneud y pethau maent yn eu mwynhau.</p> <p>Mae pobl hŷn yn cael trafferth cyfathrebu gyda'i gilydd a'r staff, ac mae hyn yn arwain at arwahanrwydd a neilltuo.</p>	Llywodraeth Cymru Gorffennaf 2015

agored er mwyn galluogi pobl hŷn sy'n colli defnydd o synhwyrâu a/neu sy'n dioddef â dementia i wneud y mwyaf o'u hannibyniaeth ac ansawdd bywyd.			
---	--	--	--

Casgliad Allweddol 3: Nid yw eiddilwch emosiynol ac anghenion emosiynol pobl hŷn yn cael eu deall na'u cydnabod yn llwyr gan y system, ac nid yw esgeulustod emosiynol yn cael ei gydnabod fel camdriniaeth.

Polisi Llywodraeth Cymru a meysydd deddfwriaethol: Law yn Llaw at Iechyd Meddwl - Strategaeth ar Gyfer Iechyd Meddwl a Lles yng Nghymru, Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010, Gweledigaeth Genedlaethol Cymru ar Dementia 2011 a Thargedau Deallus ar gyfer Dementia. Safon Ansawdd Dementia NICE 2010. Safon Ansawdd Dementia NICE 2010 a Chanllaw Clinigol NICE 42. Tachwedd 2006 (diwygiwyd Mawrth 2011).

Camau Gofynnol	Canlyniad	Effaith peidio â gweithredu	Gan bwy / Erbyn pryd
<p>3.1 Datblygu rhaglen hyfforddi genedlaethol yn seiliedig ar werthoedd a thystiolaeth safonol ynghylch dementia sy'n cynnwys lefelau hyfforddiant sylfaenol, canolradd ac uwch, sy'n defnyddio realiti corfforol ac emosiynol pobl sy'n byw â dementia er mwyn galluogi staff i ddeall anghenion pobl sy'n byw â dementia yn well.</p>	<p>Mae'r holl staff sy'n gweithio mewn cartrefi gofal yn deall anghenion corfforol ac emosiynol pobl hŷn sy'n byw â dementia ac nid yw capasiti'n cael ei ragdybio mwyach (Cam 3.1, 3.2).</p>	<p>Mae pobl hŷn mewn perygl o ddioddef esgeulustod emosiynol, yn ogystal â pharhau i gael eu camddeall a'u labelu fel 'heriol' neu 'anodd', oherwydd nad yw gweithlu'r cartref gofal yn gwybod sut i gyfathrebu ac ymateb i'w hanghenion.</p>	<p>Llywodraeth Cymru Tachwedd 2015</p>
<p>3.2 Mae holl weithwyr cartrefi gofal yn derbyn hyfforddiant dementia sylfaenol fel rhan o'r drefn gynefino, ac mae'r holl staff gofal a rheolwyr cartrefi gofal yn derbyn hyfforddiant dementia ychwanegol yn barhaus fel rhan o ddatblygu eu sgiliau a'u cymhwysedd, ac mae hyn yn elfen benodol o oruchwylio ac asesu perfformiad.</p>		<p>Mae pobl hŷn yn teimlo'n bryderus ac ofnus, yn ddryslyd ac ar goll, ac mae eu gallu i reoli eu bywydau yn cael ei danseilio.</p> <p>Cynnydd mewn derbyniadau i ysbytai a mwy o alw am ofal iechyd o ganlyniad i fethu â deall na bodloni anghenion pobl hŷn. Mwy o risg o weld enghreifftiau o ofal annerbyniol. Cynnydd sylweddol yn y pwysau ar weithlu'r cartref gofal.</p>	<p>Awdurdodau Lleol a Darparwyr Annibynnol Dechrau Ionawr 2016</p>

		Canfyddiad ehangach yn y gymdeithas bod yna ddiffyg tosturi mewn gofal preswyl a nyrsio.	
<p>3.3 Dylid cymryd camau o ddifrif i annog defnyddio cynlluniau cyfeillio mewn cartrefi gofal, yn cynnwys prosiectau pontio'r cenedlaethau, a chefnogi preswylwyr i ddal eu gafael ar gyfeillgarwch sy'n bodoli. Mae'n rhaid i hyn gynnwys sicrhau mynediad parhaus i gefnogaeth sy'n seiliedig ar ffydd ac i gymunedau diwylliannol penodol.</p>	<p>Pobl hŷn yn cael eu cefnogi i adfer eu cyfeillgarwch presennol â'u cyfeillion a'u bod yn cael cyswllt cymdeithasol ystyrllon, y tu mewn a thu allan i'r cartref gofal. Mae cartrefi gofal yn fwy agored i ryngweithio â'r gymuned ehangach.</p> <p>Mae pobl hŷn yn gallu parhau i arfer eu crefydd a chynnal cysylltiadau ac arferion diwylliannol pwysig.</p>	<p>Mae pobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal yn teimlo'n unig ac yn gymdeithasol ynysig, nid ydynt yn cael digon o gyfleoedd i gael cyswllt cymdeithasol ystyrllon, ac mae eu gallu i arfer eu ffydd a dilyn arferion diwylliannol pwysig yn cael ei golli. Mae cartrefi gofal wedi'u hynysu yn neu oddi wrth eu cymunedau, ac mae hyn yn tanseilio gofal a lles pobl hŷn a mynediad i adnoddau a chefnogaeth yn y gymuned ehangach.</p>	<p>Darparwyr Cartref Gofal ac Awdurdodau Lleol</p> <p>Tachwedd 2015</p>
<p>3.4 Datblygu cefnogaeth iechyd meddwl a lles arbenigol amlddisgyblaethol, mewngymorth ar gyfer pobl hŷn mewn cartrefi gofal, a sicrhau ei fod ar gael, yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asesu iechyd meddwl a lles pobl hŷn fel rhan o'u gofal cychwynnol ac asesu datblygiad eu cynllun cefnogaeth a chynllunio eu gofal parhaus. • Cyngor a chefnogaeth i staff 	<p>Mae anghenion iechyd meddwl a lles pobl hŷn yn cael eu deall, eu hadnabod a'u hadlewyrchu yn y gofal a ddarperir mewn cartrefi gofal. Mae pobl hŷn yn elwa o gefnogaeth arbenigol sy'n eu galluogi i wneud y mwyaf o'u hansawdd bywyd.</p> <p>Ni ragnodir cyffuriau gwrthseicotig yn amhriodol</p>	<p>Mae yna risg i bobl hŷn â dementia ddioddef dirywiad gwybyddol cyflymedig a defnydd amhriodol o gyffuriau gwrthseicotig. Mae problemau iechyd meddwl parhaus yn tanseilio'u hansawdd bywyd yn sylweddol.</p> <p>Cynnydd mewn llwyth a phwysau gwaith staff gofal.</p>	<p>Byrddau Iechyd</p> <p>Tachwedd 2015</p>

<p>gofal ynghylch sut i ofalu'n effeithiol am bobl hŷn ag anghenion lles meddyliol ac iechyd meddyliol, yn cynnwys dementia, a phryd i atgyfeirio.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Llwybrau atgyfeirio amlwg a meini prawf ar gyfer atgyfeirio. • Mae'r holl breswylwyr sydd yn cymryd cyffuriau gwrthseicotig yn cael eu monitro a'u hasesu ar gyfer y posibilrwydd o ddiddyfnu, ac mae adolygiadau yn cael eu cynnal yn unol â chanllawiau NICE. 	<p>i bobl hŷn, neu'n hytrach na dulliau cefnogi nad ydynt yn fferyllol, a chydymffurfir â chanllawiau ynglŷn ag arferion gorau (Cam 3.4, 3.5).</p>	<p>Angen gofal preswyl arbenigol yn gynharach a chynnydd mewn Costau Gofal Iechyd Parhaus (CGIP).</p>	
<p>3.5 Mae gwybodaeth yn cael ei gyhoeddi'n flynyddol ynghylch defnyddio cyffuriau gwrthseicotig yn unol â chanllawiau NICE a Thargedau Deallus ar Gyfer Dementia Llywodraeth Cymru.</p>	<p>Mae esgeuluso pobl hŷn yn emosiynol yn cael ei gydnabod fel math o gamdriniaeth a bod camau priodol yn cael eu dilyn i ymdrin â hyn petai'n digwydd.</p>		<p>Byrddau Iechyd Medi 2015</p>
<p>3.6 Dylai datblygu trefniadau newydd o ran diogelu pobl hŷn sydd angen gofal a chefnogaeth yng Nghymru gydnabod yn bendant bod esgeuluso emosiynol yn fath o gamdriniaeth, a bod hyn yn cael ei adlewyrchu mewn canllawiau, arferion ac adrodd o dan y trefniadau statudol newydd.</p>			<p>Llywodraeth Cymru Tachwedd 2015</p>

Casgliad Allweddol 4: Ni chydabyddir neu ni ymatebir i rai o anghenion gofal mwyaf elfennol pobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal.

Polisi Llywodraeth Cymru a meysydd deddfwriaethol: Hanfodion gofal, Fframwaith Gwasanaeth Cenedlaethol ar gyfer Bobl Hŷn, Law yn Llaw at Iechyd: Gweledigaeth Pum Mlynedd ar gyfer GIG Cymru, Gosod y Cyfeiriad, Law yn Llaw at Iechyd: Cynllun Cyflawni Cymru ar gyfer Gofal Iechyd Llygaid 2013-2018, Fframwaith Gyflawni GIG Cymru 2013-14 a Chynlluniau ar gyfer y Dyfodol, Cynllun Iechyd Gwledig - Darparu Gwasanaethau yn Well ar draws Cymru, Law yn Llaw at Iechyd: Cynllun Cenedlaethol Cymru ar gyfer Iechyd y Geg 2013-18, Ddeddf Fframwaith Canlyniadau Cenedlaethol ar gyfer y Gwasanaethau Cyhoeddus a Lles (Cymru) 2014.

Camau Gofynnol	Canlyniad	Effaith peidio â gweithredu	Gan bwy / Erbyn pryd
<p>4.1 Datganiad Cenedlaethol a Hawliau i ofal iechyd sylfaenol ac arbenigol i bobl hŷn mewn cartrefi gofal yn cael ei ddatblygu ac mae ar gael i bobl hŷn, yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mynediad rheolaidd i wiriadau iechyd y llygaid, y golwg a'r clyw • Cyngor a chefnogaeth ynghylch diet • Mynediad i wasanaethau podiatreg a deintyddol • Mynediad i wasanaethau nyrsio arbenigol • Mynediad i feddyg teulu a chefnogaeth ynghylch meddyginiaethau • Cefnogaeth iechyd meddwl arbenigol 	<p>Mae yna ddull cyson ar draws Cymru o ddarparu gwasanaethau gofal iechyd sylfaenol ac arbenigol i bobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal ac mae anghenion gofal iechyd pobl hŷn yn cael eu bodloni (Cam 4.1, 4.2, 4.5).</p> <p>Mae gan bobl hŷn mewn cartrefi gofal nyrsio fynediad i wasanaethau nyrsio arbenigol, megis gofal diabetig, hyfywedd meinwe, rheoli poen a gofal lliniarol (Cam 4.1, 4.2).</p> <p>Cefnogir pobl hŷn i gynnal eu golwg a'u clyw, drwy wirio iechyd y llygaid, y golwg a'r clyw yn rheolaidd (Cam 4.1,</p>	<p>Nid yw pobl hŷn yn gallu gweld na chlywed yn iawn, ac mae hyn yn tanseilio eu gallu i gyfathrebu a'u hannibyniaeth, sy'n golygu bod mwy o risg iddynt ddioddef arwahanrwydd a chwympiadau, neilltuo emosiynol ac iechyd meddwl gwael (Cam 4.1, 4.2, 4.3).</p> <p>Mae gan bobl hŷn gyflyrau iechyd corfforol y gellid eu hatal, ac yn dioddef poen diangen, ac mae eu lles cyffredinol yn cael ei danseilio oherwydd rheoli gwael parhaus ar gyflyrau iechyd cronig.</p> <p>Mae pobl hŷn yn colli eu dannedd yn ddiangen ac yn</p>	<p>Llywodraeth Cymru</p> <p>Mawrth 2015</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Hyrwyddo iechyd a chefnogaeth ailalluogi <p>Mae'n rhaid i hyn gynnwys gofal preswyl a nyrsio.</p> <p>Mae darparwyr cartrefi gofal yn sicrhau bod pobl hŷn yn derbyn gwybodaeth am eu hawliau o ran gofal iechyd fel rhan o'u 'Pecyn Croeso' (gweler cam 1.2).</p>	<p>4.2, 4.3).</p> <p>Mae pobl hŷn yn gallu, neu'n derbyn cefnogaeth i gynnal iechyd y geg a chadw'u dannedd (Cam 4.1, 4.2, 4.3).</p> <p>Mae gan bobl hŷn fynediad llawn i gefnogaeth dietegol er mwyn atal neu ddileu diffyg maeth ac i gefnogi rheoli amodau iechyd (Cam 4.1, 4.2, 4.3).</p>	<p>methu bwyta'u hoff fwydydd; nid yw anghenion dietegol yr unigolion yn cael eu bodloni, a gall hyn arwain at ddiffyg maeth ac mae'n tansellio eu hiechyd cyffredinol.</p> <p>Cynnydd mewn llwyth a phwysau gwaith gweithlu cartrefi gofal.</p> <p>Cynnydd yn y derbyniadau i ysbytai oherwydd cwmpadau a diffyg cefnogaeth gofal sylfaenol er mwyn cynnal annibyniaeth.</p> <p>Methu cyflawni Fframwaith Canlyniadau Cenedlaethol Gwasanaethau Cyhoeddus a'r Hanfodion Gofal ar gyfer pobl hŷn mewn cartrefi preswyl a nyrsio.</p>	
<p>4.2 Mae cytundeb ffurfiol yn cael ei ddatblygu a'i weithredu rhwng y cartref gofal a gwasanaethau gofal sylfaenol ac arbenigol yn seiliedig ar y Datganiad o Hawliau. Dylai hyn gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Llwybrau atgyfeirio, yn cynnwys mynediad agored • Amseroedd aros 	<p>Mae staff gofal yn deall anghenion pobl hŷn a sut a phryd i gael mynediad i ofal iechyd sylfaenol a gwasanaethau arbenigol.</p>		<p>Byrddau Iechyd a Darparwyr Cartref Gofal</p> <p>Ebrill 2015</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Gwybodaeth am atgyfeirio a rhyddhau • Cyngor a gwybodaeth i gefnogi gofal parhaus y person hŷn yn y cartref. • Mynediad i wasanaethau arbenigol i bobl hŷn mewn cartrefi nyrsio yn unol â'r Canllawiau Hanfodion Gofal. 			
<p>4.3 Darperir gwybodaeth, cyngor a hyfforddiant pan fo'n briodol i staff gofal er mwyn sicrhau eu bod yn deall ac yn adnabod anghenion iechyd pobl hŷn yn ogystal â phryd a sut i atgyfeirio.</p>	<p>Mae pobl hŷn yn derbyn meddyginiaeth briodol a bod y risgiau sy'n gysylltiedig â pholifferylliaeth yn cael eu deall a'u rheoli (Cam 4.3, 5.4).</p>		<p>Byrddau Iechyd Tachwedd 2015</p>
<p>4.4 Wrth gyrraedd cartref gofal, mae pobl hŷn yn derbyn adolygiadau o feddyginiaethau gan weithiwr proffesiynol clinigol gymwys, ac adolygiadau rheolaidd o feddyginiaethau'n cael eu cynnal yn unol â'r arferion gorau a gyhoeddwyd.</p>		<p>Risg i bobl hŷn ddioddef rhyngweithio peryglus rhwng meddyginiaethau lluosog.</p>	<p>Byrddau Iechyd Dechrau Ebrill 2015</p>
<p>4.5 Cynghorau Iechyd Cymunedol yn gweithredu rhaglen dreigl o hapwiriadau mewn cartrefi preswyl a nyrsio er mwyn adrodd am gydymffurfio â'r datganiad Cenedlaethol o Hawliau a'r Hanfodion Gofal.</p> <p>Mae'n rhaid cyhoeddi'r adroddiadau fel rhan o ofynion adrodd yn ôl yn Flynyddol.</p>	<p>Mae pobl hŷn yn gallu herio methiannau o ran bodloni eu hawliau, neu'n gallu cael rhywun i herio ar eu rhan.</p>	<p>Nid yw pobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal yn cael mynediad i gorff gwarchod iechyd annibynnol ac nid yw methu bodloni hawliau o ran gofal iechyd yn cael ei herio'n annibynnol.</p>	<p>Llywodraeth Cymru Tachwedd 2015</p>

Casgliad Allweddol 5: Nid yw pwysigrwydd hanfodol rôl a chyfraniad gweithlu cartrefi gofal yn cael ei gydnabod yn ddigonol. Nid oes digon o fuddsoddi yn y sector ac mae yna brinder cefnogaeth i weithlu cartrefi gofal.

Polisi Llywodraeth Cymru a meysydd deddfwriaethol: Rhaglen Datblygu Gweithlu Gofal Cymdeithasol, Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i Gymru: Fframwaith Gweithredu, Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles, Fframwaith Canlyniadau Cenedlaethol, Asesu Integredig, Trefniadau Cynllunio ac Adolygu ar gyfer Pobl Hŷn.

Camau Gofynnol	Canlyniad	Effaith peidio â gweithredu	Gan bwy / Erbyn pryd
<p>5.1 Datblygu a gweithredu rhaglen recriwtio ac arwain genedlaethol er mwyn recriwtio a hyfforddi rheolwyr cartrefi gofal ar gyfer y dyfodol sydd â'r sgiliau a'r cymwysterau priodol. Dylai'r rhaglen gynnwys datblygiad proffesiynol parhaus achrededig ar gyfer rheolwyr cartrefi gofal heddiw ac yn y dyfodol a dylai eu cefnogi i fod yn arweinwyr arferion ac yn hyrwyddwyr diwylliant positif mewn cartrefi gofal.</p> <p>Adrodd yn ôl yn flynyddol ar argaeledd rheolwyr cartrefi gofal cymwys a medrus mewn cartrefi gofal o gwmpas Cymru, yn cynnwys effeithiau lefelau swyddi gwag ar ansawdd bywyd a gofal pobl hŷn.</p>	<p>Mae gan gartrefi gofal reolwyr parhaol sy'n gallu creu diwylliant gofal o alluogi a pharchu, ac sy'n cefnogi staff gofal i alluogi pobl hŷn i gael yr ansawdd bywyd gorau.</p>	<p>Nid oes gan gartrefi gofal reolwyr neu maent yn rhannu rheolwyr, ac nid oes gan gartrefi gofal arweiniad na throsolwg.</p> <p>Nid oes gan y rheolwyr y sgiliau, cymwysterau na'r gefnogaeth sydd eu hangen i sicrhau y gellir darparu gofal diogel o safon uchel.</p> <p>Mwy o risg y bydd pobl hŷn yn cael ansawdd bywyd a gofal annerbyniol.</p> <p>Mae yna brinder gwybodaeth ar gael er mwyn cefnogi cynllunio gweithlu.</p> <p>Mae yna brinder cyfleoedd ar gyfer datblygu proffesiynol i reolwyr cartrefi gofal.</p>	<p>Cyngor Gofal Cymru</p> <p>Ebrill 2016</p>
<p>5.2 Datblygu a gweithredu pecyn aciwtedd â safon genedlaethol fydd yn cynnwys canllawiau ynghylch lefelau</p>	<p>Mae pobl hŷn yn derbyn gofal gan staff gofal a rheolwyr sydd wedi eu hyfforddi i</p>	<p>Mae prinder amser a sgiliau yn rhoi pwysau ar staff gofal ac mae hynny'n effeithio ar</p>	<p>Llywodraeth Cymru a</p>

<p>staffio a'r sgiliau sydd eu hangen i fodloni anghenion corfforol ac emosiynol pobl hŷn.</p>	<p>ddeall ac i fodloni eu hanghenion corfforol ac emosiynol, yn cynnwys anghenion pobl â dementia ac sydd wedi colli defnydd o synhwyrau, ac sydd â'r cymwysterau sydd eu hangen i ddarparu gofal gydag urddas a thosturi.</p>	<p>ansawdd bywyd pobl hŷn ac mae hynny'n arwain at ffocws ar ofal seiliedig ar dasgau, ac mae hynny'n cynyddu'r risg o esgeulustod emosiynol posibl.</p>	<p>Darparwyr Cartrefi Gofal Ebrill 2016</p>
<p>5.3 Datblygu a gweithredu set safonol o sgiliau gorfodol a chymwysterau sy'n seiliedig ar werthoedd, a hynny'n genedlaethol, ar gyfer recriwtio staff gofal mewn cartrefi gofal.</p>	<p>Mae pobl hŷn yn derbyn gofal tosturiol ac urddasol sy'n ymateb iddynt fel unigolion (Cam 5.3, 5.4, 5.5).</p>	<p>Gofalir am bobl hŷn gan bobl nad ydynt yn deall eu hanghenion ac na all eu bodloni (Cam 5.3, 5.4, 5.5).</p> <p>Mae pobl hŷn yn derbyn gofal a chefnogaeth gan staff gofal nad oes ganddynt y sgiliau, gwerthoedd na'r cymwysterau ar gyfer gweithio mewn cartrefi gofal, a gall hyn olygu risg o niwed a/neu esgeulustod emosiynol i bobl hŷn.</p> <p>Nid oes neb yn herio arferion gwael oherwydd diffyg hyfforddiant priodol a diffyg cefnogaeth i'r rhai hynny sydd eisiau lleisio pryderon.</p> <p>Cynnydd mewn llwyth a phwysau gwaith staff gofal.</p>	<p>Cyngor Gofal Cymru a Darparwyr Cartrefi Gofal O fis Medi 2015</p>

<p>5.4 Datblygu a gweithredu proses gynefino orfodol genedlaethol a rhaglen o hyfforddiant parhaus i staff gofal. Dylid datblygu hyn o fewn fframwaith o werthoedd a dylai gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anghenion corfforol ac emosiynol pobl hŷn, yn cynnwys pobl hŷn sy'n byw â dementia. • Diogelu oedolion, esgeulustod emosiynol a 'digwyddiadau byth bythoedd'. • Sut i leisio pryderon. • Dulliau cyfathrebu da a dulliau eraill o gyfathrebu i rai sy'n byw â dementia a/neu sy'n colli defnydd o synhwyrau. • Cefnogi heb anablu. • Hawliau pobl hŷn a'r hyn sy'n ddyledus iddyn. • Gofal, tosturi, caredigrwydd, urddas a pharch. 			<p>Cyngor Gofal Cymru</p> <p>Rhagfyr 2015</p>
<p>5.5 Mae'n rhaid i bob cartref gofal gael o leiaf un aelod o'r staff sy'n hyrwyddwr dementia.</p>			<p>Darparwyr Cartrefi Gofal</p> <p>Medi 2015</p>
<p>5.6 Sefydlu Cynllun Gwella Cenedlaethol er mwyn gwella cartrefi</p>	<p>Mae gan gartrefi gofal sydd eisiau ac angen gwella</p>	<p>Mae pobl hŷn yn byw mewn cartrefi gofal ble mae arferion</p>	<p>Llywodraeth Cymru yn</p>

<p>gofal ble mae Awdurdodau Lleol, Byrddau Iechyd ac AGGCC wedi nodi ffactorau risg sylweddol a/neu barhaus ynghylch yr ansawdd bywyd neu'r gofal a ddarperir i breswylwyr a/neu dorri hawliau dynol o bosibl.</p> <p>Dylai'r tîm gwella cenedlaethol ddefnyddio rheolwyr cartrefi gofal profiadol, yn ogystal ag ymarferwyr eraill, er mwyn darparu cefnogaeth ddwys a thrawsffurfiol er mwyn codi safonau ansawdd bywyd a gofal i breswylwyr yn ogystal ag atal a lliniaru risgiau i ddiogelwch yn y dyfodol.</p> <p>Dylai'r gwasanaeth hefyd ddatblygu ystod o adnoddau a deunyddiau hyfforddi er mwyn cynorthwyo cartrefi gofal sy'n dymuno gwella o ran hunan ddatblygu a gwelliannau parhaus.</p>	<p>ansawdd bywyd a gofal pobl hŷn fynediad i gyngor, adnoddau a chefnogaeth arbenigol sy'n arwain at well gofal a llai o risg.</p>	<p>gwael yn parhau, mae eu hansawdd bywyd yn wael ac mae yna risg iddynt ddiodeff camdriniaeth ac esgeulustod emosiynol.</p> <p>Mae adnoddau timau comisiynu'n cael eu symud er mwyn cefnogi cartrefi gofal sy'n methu.</p> <p>Cynnydd mewn llwyth a phwysau gwaith staff gofal.</p>	<p>arwain, mewn perthynas â Awdurdodau Lleol a Byrddau Iechyd a Darparwyr Cartrefi Gofal</p> <p>Medi 2016</p>
<p>5.7 Dylai'r Bil Rheoleiddio ac Archwilio atgyfnerthu'r fframwaith rheoleiddio ar gyfer staff gofal er mwyn sicrhau bod gweithlu cartrefi gofal yn cael eu rheoleiddio'n gadarn er mwyn gwarchod pobl hŷn.</p>	<p>Mae pobl hŷn yn cael eu diogelu rhag y bobl hynny na ddylai weithio yn y sector.</p>	<p>Mae pobl hŷn yn derbyn gofal a chefnogaeth gan staff gofal nad oes ganddynt y sgiliau, gwerthoedd na'r cymwysterau ar gyfer gweithio mewn cartrefi gofal, ac sy'n golygu risg o niwed ac esgeulustod emosiynol i bobl hŷn.</p> <p>Mae gweithdrefnau fetio a gwahardd er mwyn atal cyflogi</p>	<p>Llywodraeth Cymru</p> <p>Ebrill 2018</p>

<p>5.8 Dadansoddi cost a budd amodau a thelerau staff gofal. Dylai'r dadansoddiad hwn gynnwys effaith cyflwyno cyflog byw a/neu fuddion cyflogaeth safonol, megis tâl gwyliau, oriau dan gontract a thaliadau chwyddo.</p>	<p>Mae gwir werth darparu gofal yn cael ei gydnabod a'i ddeall.</p>	<p>staff anaddas yn darparu amddiffyniad rhannol yn unig i bobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal.</p> <p>Mae yna gronfa recriwtio gyfyngedig oherwydd anawsterau parhaus o ran recriwtio pobl â'r sgiliau, gwerthoedd a'r cymwysterau priodol.</p>	<p>Llywodraeth Cymru Ionawr 2016</p>
--	---	--	--

Casgliad Allweddol 6: Mae'r systemau comisiynu, archwilio a rheoleiddio yn anghyson, yn brin o integreiddio a thryloywder, nid ydynt yn ddigon agored, ac nid ydynt yn cydnabod pwysigrwydd ansawdd bywyd yn ffurfiol.

Polisi Llywodraeth Cymru a meysydd deddfwriaethol: Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i Gymru: Fframwaith Gweithredu, Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles, Fframwaith Canlyniadau Cenedlaethol.

Camau Gofynnol	Canlyniad	Effaith peidio â gweithredu	Gan bwy / Erbyn pryd
<p>6.1 Datblygu un fframwaith canlyniadau o ran ansawdd bywyd a gofal, a manyleb safonol, ar gyfer ei ddefnyddio gan yr holl gyff sy'n ymwneud â rheoleiddio, darparu a chomisiynu, ac archwilio cartrefi gofal, a dylid ei ffrydio er mwyn iddo fod yn safon ddiffiniol o fewn y Ddeddf Reoleiddio ac Archwilio yn y dyfodol. Mae'n rhaid iddo gynnwys cyfeiriadau at y canlynol*:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Annibyniaeth a hunanreolaeth 2. Rheolaeth ar fywyd bob dydd 3. Hawliau, perthnasoedd a rhyngweithio positif 4. Uchelgeisiau (cyflawni, cynnal, dysgu a gwella sgiliau) 5. Iechyd corfforol a lles emosiynol (cynnal a gwella) 6. Diogelwch a gwarchod (rhyddid rhag gwahaniaethu ac aflonyddu) 7. Urddas a pharch	<p>Mae ansawdd bywyd yn rhan ganolog a chyson o ddarparu, rheoleiddio, comisiynu ac archwilio cartrefi gofal preswyl a nyrsio.</p>	<p>Mae yna amrywiadau annerbyniol o ran y safonau a osodir ar gyfer gofalu am bobl hŷn, ffocws anghyson ar ansawdd bywyd a gofynion anghyson a chroes ar ddarparwyr.</p>	<p>Llywodraeth Cymru</p> <p>Ebrill 2015</p>

<p>8. Amddiffyniad rhag cam-drin ariannol</p> <p>9. Derbyn gwasanaethau o safon uchel</p> <p>*Ffynhonnell: Fframwaith Canlyniadau Sir Y Fflint</p>			
<p>6.2 Dylai darparwyr cartrefi gofal, comisiynwyr ac AGGCC ddatblygu ffyrdd anffurfiol a systematig o sicrhau eu bod yn deall ansawdd bywyd pobl hŷn yn well, drwy wrando arnynt yn uniongyrchol (nid drwy gwynion ffurfiol) a sicrhau y gweithredir ar y pryderon a leisir ganddynt.</p>	<p>Mae gan gomisiynwyr, darparwyr ac archwilwyr ddealltwriaeth drylwyr o ansawdd bywyd bob dydd pobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal (Cam 6.2, 6.3).</p> <p>Mae safbwyntiau pobl hŷn am eu gofal ac ansawdd bywyd yn cael eu casglu a'u rhannu yn rheolaidd a'u defnyddio i yrru gwelliannau parhaus (Cam 6.2, 6.3).</p>	<p>Ni ddelir â materion cyn iddynt ddod yn sylweddol, yn ddylanwadol ac yn ddrud i'w hunioni (Cam 6.2, 6.3).</p> <p>Mae cyfleoedd i wneud mân newidiadau a all wneud gwahaniaethau arwyddocaol i ansawdd bywyd a gofal yn cael eu colli.</p> <p>Nid yw materion diogelu yn cael eu nodi yn gynnar.</p> <p>Mae pobl hŷn yn teimlo eu bod yn cael eu hanwybyddu, eu bod yn ddi-rym ac na allant ddylanwadu ar faterion sy'n effeithio ar eu bywydau.</p>	<p>Darparwyr Cartrefi Gofal ac Awdurdodau Lleol a Byrddau Iechyd ac AGGCC</p> <p>Ebrill 2015</p>
<p>6.3 Defnyddir aseswyr lleyg yn barhaus fel rhan ffurfiol ac arwyddocaol o'r broses archwilio.</p>			<p>AGGCC</p> <p>Ebrill 2015</p>
<p>6.4 Mae'n rhaid datblygu a gweithredu system integredig o archwilio iechyd a gofal cymdeithasol er mwyn darparu</p>	<p>Mae ansawdd bywyd a gofal iechyd pobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal nyrsio yn</p>	<p>Nid yw arferion gwael yn cael eu hadnabod ac mae yna fwy o risg i bobl hŷn ddiodef niwed</p>	<p>Llywodraeth Cymru yn arwain</p>

<p>craffu effeithiol mewn perthynas ag ansawdd bywyd a gofal iechyd pobl hŷn mewn cartrefi gofal.</p>	<p>cael ei asesu mewn ffordd effeithiol, ac adroddir yn ôl ar hyn yn flynyddol, yn eglur a chydgyssylltiedig (Cam 6.4, 6.5, 6.6).</p>	<p>neu nid ydynt yn derbyn yr hyn sy'n ddyledus iddynt (Cam 6.4, 6.5, 6.6).</p>	<p>Rhagfyr 2015 (Cam 6.4, 6.5, 6.6)</p>
<p>6.5 Dylid cyhoeddi adroddiadau integredig blynyddol rhwng arolygiaethau sy'n darparu asesiad o ansawdd bywyd a gofal pobl hŷn mewn cartrefi nyrsio unigol.</p>			
<p>6.6 Dylid cyhoeddi adroddiad blynyddol ar ansawdd gofal clinigol pobl hŷn mewn cartrefi nyrsio yng Nghymru, yn unol â'r Hanfodion Gofal.</p>			
<p>6.7 Datganiadau Ansawdd Blynyddol yn cael eu cyhoeddi gan Gyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol mewn perthynas ag ansawdd bywyd a gofal pobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal a gomisiynir a chartrefi gofal yr Awdurdod Lleol. Dylai hyn gynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • argaeledd eiriolaeth annibynnol mewn cartrefi gofal • ansawdd bywyd a gofal pobl hŷn, yn cynnwys cyfeiriad penodol at bobl hŷn sy'n byw â dementia a/neu sy'n colli defnydd o synhwyrau • sut mae hawliau dynol pobl hŷn yn cael eu cynnal mewn cartrefi gofal ar draws yr Awdurdod Lleol 	<p>Mae gan bobl hŷn fynediad i wybodaeth berthnasol ac ystyrlon am yr ansawdd bywyd a'r gofal a ddarperir gan neu a geir mewn cartrefi gofal unigol, ac mae yna fwy o ddidwylledd a thryloywder mewn perthynas â safonau cartrefi gofal o gwmpas Cymru a'r gofal maent yn ei ddarparu (Cam 6.7, 6.8, 6.9, 6.10).</p>	<p>Mae diffyg tryloywder yn tanseilio gallu pobl hŷn i wneud penderfyniadau priodol, yn tanseilio hyder y cyhoedd ac yn gweithredu fel rhwystr i newid systematig.</p>	<p>Awdurdodau Lleol ac Amlinelliad o DAB Medi 2015</p>

<ul style="list-style-type: none"> • safbwyntiau pobl hŷn, eiriolwyr ac aseswyr lleyg ynghylch yr ansawdd bywyd a'r gofal a ddarperir mewn cartrefi gofal • lleoliad daearyddol cartrefi gofal <p>Dylai manylion ychwanegol ynghylch gofynion adrodd yn ôl gael eu cynnwys fel rhan o'r Bil Rheoleiddio ac Archwilio.</p>			
<p>6.8 Mae Byrddau Iechyd yn cynnwys y wybodaeth ganlynol mewn perthynas ag ansawdd bywyd a gofal pobl hŷn mewn cartrefi gofal preswyl a nyrsio yn eu Datganiadau Ansawdd Blynyddol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • defnydd amhriodol o gyffuriau gwrthseicotig • mynediad i gefnogaeth iechyd meddwl a lles • mynediad i atal cwympiadau • mynediad i wasanaethau ailalluogi • cefnogaeth i gynnal golwg a chlyw <p>Datblygu meysydd eraill sydd i'w cynnwys fel rhan o ganllawiau DAB a gyhoeddir yn flynyddol.</p>			<p>Byrddau Iechyd Medi 2015</p>

<p>6.9 Prif Archwilydd Gwasanaeth Cymdeithasol yn cyhoeddi, fel rhan o'i Hadroddiad Blynyddol, wybodaeth am ansawdd bywyd a gofal pobl hŷn mewn cartrefi gofal, a hynny'n cynnwys y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ansawdd bywyd pobl hŷn mewn cartrefi gofal sy'n gaeth i'r gwely • ansawdd bywyd pobl hŷn mewn cartrefi gofal sy'n byw â dementia • ansawdd bywyd pobl hŷn mewn cartrefi gofal sy'n colli defnydd o synhwyrau • gweithredu cynlluniau gofal mewn cartrefi pobl hŷn • cywirdeb datganiadau allanol gan ddarparwyr annibynnol • sut mae hawliau dynol pobl hŷn yn cael eu cynnal mewn cartrefi gofal ar draws Cymru 			<p>AGGCC</p> <p>Adroddiad Blynyddol</p>
<p>6.10 Mae darparwyr cartrefi gofal yn adrodd yn ôl yn flynyddol ar ddarparu ansawdd bywyd a gofal i bobl hŷn. Bydd hyn yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ansawdd bywyd pobl hŷn yn erbyn y Fframwaith Ansawdd safonol a'r Fanyleb Atodol 			<p>Darparwyr Cartrefi Gofal Rhagfyr 2015</p>

<ul style="list-style-type: none"> Lefelau a sgiliau staff yn cynnwys trosiant staff, y defnydd o staff asiantaeth a buddsoddi mewn hyfforddi <p>Nifer yr atgyfeiriadau AOAN, cwynion a rhybuddion gwella, yn cynnwys manylion llawn am gamau gwella pan fo pryderon cynyddol ynglŷn â chartref</p>			
<p>6.11 Datblygu rhaglen hyfforddi genedlaethol yn seiliedig ar gymhwysedd ar gyfer comisiynwyr, er mwyn sicrhau eu bod yn deall ac yn adlewyrchu anghenion pobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal wrth gomisiynu, yn cynnwys anghenion pobl sy'n byw â dementia.</p>	<p>Mae pobl hŷn yn cael eu rhoi mewn cartrefi gofal all fodloni eu gofynion gan gomisiynwyr sy'n deall cymhlethdodau darparu gofal ac sy'n gallu herio darparwyr ynghylch gofal annerbyniol am bobl hŷn.</p>	<p>Mae pobl hŷn yn cael eu rhoi mewn cartrefi gofal nad ydynt yn gallu bodloni eu hanghenion.</p> <p>Nid yw comisiynwyr yn gallu herio arferion gwael.</p>	<p>Cyngor Gofal Cymru</p> <p>Rhagfyr 2015</p>

Casgliad Allweddol 7: Mae diffyg cynllunio ymlaen llaw ar hyn o bryd yn golygu na fydd anghenion pobl hŷn mewn cartrefi gofal yn cael eu bodloni yn y dyfodol.

Polisi Llywodraeth Cymru a meysydd deddfwriaethol: Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy i Gymru: Fframwaith Gweithredu, Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Lles, Fframwaith Canlyniadau Cenedlaethol.

Camau Gofynnol	Canlyniad	Effaith peidio â gweithredu	Gan bwy / Erbyn pryd
<p>7.1 Datblygu cynllun cenedlaethol i sicrhau cyflenwad o gartrefi gofal o safon yn y dyfodol, sy'n cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rhagamcaniad demograffig cenedlaethol o'r angen, yn cynnwys tueddiadau a'r newidiadau a ragwelir o ran math y ddarpariaeth fydd ei angen o ganlyniad i aciwtedd a dibyniaeth gynyddol • datganiad eglur ynglŷn â'r math o sylfaen/marchnad darparwyr a ffefrir yng Nghymru • dadansoddiad cenedlaethol o rwystrau rhag mentro i'r farchnad • datganiad eglur ynglŷn â buddsoddiad i dyfu sectorau gofal cymdeithasol sy'n fentrau cymdeithasol a chydweithredol, yn arbennig mewn ardaloedd sydd â sylfaen isel o ddarparwyr. • Cynllun gweithredu eglur ar gyfer 	<p>Mae cynllunio ymlaen llaw yn sicrhau bod yna nifer digonol o gartrefi gofal o'r math cywir ac yn y manau cywir ar gyfer pobl hŷn.</p>	<p>Nid yw pobl hŷn yn derbyn gofal yn eu cymunedau eu hunain nac mewn lleoliad o'u dewis, ac maent yn byw mewn cartrefi gofal nad ydynt yn gallu bodloni eu lefelau aciwtedd a dibyniaeth.</p>	<p>Llywodraeth Cymru Ionawr 2016</p>

cyflawni'r sylfaen/marchnad darparwyr a ffefrir.			
7.2 Rhagamcanion cynllunio Gweithlu'r GIG yn nodi'r lefel nyrsio angenrheidiol presennol ac yn y dyfodol yn y sector gofal preswyl a nyrsio; yn cynnwys gofal am bobl hŷn sy'n byw â phroblemau iechyd meddwl, dirywiad gwybyddol a dementia.	Mae cynllunio ymlaen llaw a recriwtio ysgogol a chefnogaeth gyrfa yn sicrhau bod yna nifer digonol o nyrsys arbenigol, yn cynnwys nyrsys iechyd meddwl, ar gyfer darparu gofal nyrsio o safon uchel a chanlyniadau ansawdd bywyd i bobl hŷn mewn cartrefi gofal o gwmpas Cymru (Cam 7.2, 7.3).	Cartrefi gofal nyrsio yn cau oherwydd anawsterau wrth recriwtio nyrsys cymwys, neu mae pobl hŷn yn cael eu rhoi mewn cartrefi gofal nad ydynt yn gallu bodloni eu hanghenion (Cam 7.2, 7.3).	Llywodraeth Cymru Mawrth 2015
7.3 Mae'r GIG yn gweithio â'r sector cartrefi gofal er mwyn ei ddatblygu fel rhan allweddol o'r llwybr gyrfa nyrsio, yn cynnwys darparu cefnogaeth datblygu proffesiynol a chymheiriaid llawn i nyrsys sy'n gweithio mewn cartrefi gofal.			Byrddau Iechyd Mawrth 2016